

In Harderwijk, 6 maart 1969

of breekt zij de humaniteit af? Ik weet dat het menselijk bestaan niet in termen van de „flower power” geleefd wordt, althans: dat zoiets maar een paar jaar kan. Dat hebben we aan het eind van de zestiger jaren gezien. Er is solidariteit nodig en niet alleen zelfverwerkelijking en dat betekent: politiek in de zin van machtsontwikkeling voor doelen die wij als vrijheidsscheppend onderkennen. Dat vraagt het christelijk geloof; politiek moet in de belijdenis. Maar: politiek is machtsontwikkeling, let wel! Wie dat er niet bij zegt, als hij het over politieke theologie heeft, is argeloos of boosaardig.

Zonder machtsontwikkeling via machtspolitiek zal een groot aantal mensen niet eens de kans krijgen om liberaal te denken. Dat alleen al moet de theologie in haar geloofsverantwoording een plaats geven. Niet minder trouwens — dat als tweede — dat de ene politieke daad of actie bevrijdender is dan de andere, vanuit het christelijk geloof gezien. Maar politieke orthodoxie, in de zin van: de theologie formuleert welke politiek het christelijk geloof moet volgen en welke niet, is iets wat het christendom tot een ramp voor de wereld kan maken. Het is in mijn ogen zoiets als: de schemer die onontkoombaar over de politieke machtsstrijd hangt, proberen te overwinnen door geloof. Maar kanker, gebroken benen en hersenschuddingen overwinnen we toch ook niet door geloof? We nemen onze maatregelen en hopen er het beste van. Zo is het ook met de politieke maatregelen: de effecten ervan zijn onzeker, in elk geval: op lange termijn onzeker, en als je een verkeerde berekening hebt gemaakt, heb je kans miljoenen mensen opgeofferd te hebben aan een experiment.

Voordat iemand daaraan begint, mag hij eerst wel eens vragen hoeveel doden het mag kosten. Zijn dat er te veel,

dan zit je vies fout, met hoeveel messiaans geloof je ook je politiek bedreven hebt. De principiële onmogelijkheid van ons om de uitwerking van het politieke machts spel op lange termijn te overzien is voor mij de voornaamste reden om uiterst voorzichtig te zijn met een directe koppeling van het christelijk geloof aan al te radicale politieke doeleinden. Ik zeg niet dat het nooit zal moeten, maar dat het zo eenvoudig ligt als ons vandaag vaak wordt voorgelouden, lijkt mij een uiting van „wishful thinking”. De kernwapenen willen wij de wereld uit hebben. Dat lijkt mij een standpunt dat met het geloof ge-

„Maar Kuitert is toch niet conservatief geworden?”

geven is. Maar of ze de wereld uitgaan wanneer we maar beginnen ze uit Nederland te verwijderen, is afwachten. Daarom ligt de relatie tussen geloof en de leuze van het IKV weer heel wat minder direct.

Die schemerigheid waarin het politieke machts spel ons brengt heeft óók te maken met de politieke machtsvorming *als zodanig*. Met wie vormen we macht, hoe vormen we macht? — dat zijn vragen die geen gelovig mens, zeker niet als hij vanuit zijn geloof aan politiek doet, onverschillig kunnen laten. In de politieke machtsvorming moet je soms de duivel met behulp van Beëlzebub als bondgenoot uitdrijven of van middelen gebruik maken die niet mogen. Zonder een mitrailleur

kan geen vrijheidsstrijd gestreden worden maar Jezus die een mitrailleur aanbeveelt, wil er bij mij niet in.

Ik heb daarmee twee redenen genoemd waarom ik niet dan bij uitzondering aan de mogelijkheid van politieke orthodoxie geloof. Nog minder geloof ik eraan, dat de theologie de totale politisering van het leven moet ondersteunen.

Dat zou erop neerkomen dat christelijk geloof alleen dan belangrijk genoeg is om het erop na te houden, als het tot politieke machtsvorming bijdraagt. Ook in de gelederen van deze theologen zult u mij niet vinden. Algehele politisering is voor mij net zo'n verschraving van het christelijk geloof als de existentialisering waarmee ik vroeger overhoop lag. Ik herinner mij de woorden van Van Ruler, die vond dat dit soort totale politisering betekende: „Jezus, bent u wel maatschappelijk relevant; anders kunnen we u niet gebruiken.” Voor zijn vrome gemoed was dit te veel, en ik val hem daarin met mijn gemoed bij. Alles heeft met politiek te maken, maar politiek is niet alles. Laat de theologie de christenen op dit punt maar uit de droom helpen door duidelijk te maken dat de praxis van het geloof (om het maar eens eigentijds te zeggen) ook politiek omvat maar niet in politiek opgaat. Een mens — al dan niet een gelovige — valt niet samen met zijn politieke of maatschappelijke rol, hoezeer hij die ook moet spelen, en mede door die rol is bepaald. God kan onmogelijk een bijvoeglijk naamwoord worden, zoals Karl Barth treffend formuleerde; ook niet bij maatschappelijke of politieke actie, laat staan dat wij acties van machtsverwerving — nog riskanter — met Hem zouden kunnen identificeren.

De politiek moet wel in de kerk komen, maar — om het wat vreemd te zeggen